

”De pratar med fröknar och blablaba”-

*En livsvärldsfenomenologisk studie om barnens
upplevelser av de vuxnas olika roller i förhållande till
leken.*

Av: Amanda Skotte och Lisa Gref

Handledare: David Gunnarsson

Examinator: Helen Dwyer

Södertörns högskola | Lärarutbildningen

Kandidat/Magisteruppsats 15 hp

Självständigt arbete | 6 terminen 2019

Abstract

Title: “They are talking with the other teachers and blablabla”- a Life - world Phenomenology Study About Children's Experience of the Adult's Different rolls in Relation to Play.

The aim of this study was to look at the children's experience of the teacher's different rolls in relation to play. We found this subject interesting because we feel insecure about what our role is in children's play. We had three questions that we wanted to get an answer to: What is the children's experience of the adults in relation to their play? What is the children's experience of the adults outside the play? and Which rolls do the children want the adults to take in their play? We used a qualitative study where we interviewed 33 children in small group interviews. All the children that participated where approximately five years old. We did the interviews on five different preschools. After our first round of interviews we wanted to collect more data. We decided to go back to some of the preschools to supplement our data with some movies that would put the light on different teachers behavior: The teacher that participate in children's play on there on terms, The teacher that confirms and acts as a resource to the play and The teacher that rules the play through rules. We chose a life - world phenomenology perspective for our study, which means that we want to take the children's subjective perspective of their lifeworld. In our study we found that the children had several variations of experience of the teacher's involvement. The children experience that the teachers often talked to each other instead of participating in the play. Another found was that the children wanted the teachers to listen to them and do what the children asked them to. One of the subjects that the children had a lot to talk about was the forbidden plays where the teachers were excluded. We could see that this was because they didn't want to be corrected in their play.

Keywords: Childrens-interviews, play, teacher's involvement, forbidden plays, life-world Phenomenology

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till alla barn som deltagit i vår studie och all personal som hjälpt till att lämna ut blanketter och låtit oss besöka verksamheten. Tack för att ni varit så flexibla och välkomnande. Vi vill även passa på att tacka våra kurskamrater och vår handledare för allt stöd.

Stor eloge till oss själva som trots motgångar aldrig gett upp, men även till våra familjer som fortsatt att stötta.

Innehållsförteckning

Abstract	I
Förord.....	II
Innehållsförteckning	III
Inledning och problemområde	1
Tidigare forskning.....	3
Läraren reglerar leken.....	3
Läraren bekräftar och fungerar som resurs för leken.....	4
Läraren som deltar i leken på barns villkor	5
Barns syn på vuxna i leken	5
Teoretiska utgångspunkter	7
Syfte och frågeställning	10
Metod	11
Halvstrukturerad livsvärldsintervju	11
Gruppintervju.....	12
Urval	13
Etiska överväganden	14
Bearbetning av det empiriska materialet.....	15
Sortera, Reducera och Argumentera	16
Validitet och Reliabilitet.....	16
Resultat/analys	17
Barnens upplevelse av de vuxnas roll i leken	19
Finitalekaren	19
Infinitalekaren.....	20
Resursen	21
”Busaren”	21

Lekar barnen vill att de vuxna ska delta i	22
Barnens upplevelse av de vuxnas roll utanför leken.....	23
Övervakaren.....	24
Upptagna.....	25
Lekar som vuxna inte verkar förstå	27
Regleraren.....	27
Farliga lekar	28
Inkompetenta lekaren.....	31
Diskussion och slutsatser	32
Barnens upplevelse av de vuxnas roll i leken	32
Vad barnen vill att de vuxna ska ta för roll i leken.....	33
Barnens upplevelse av de vuxna utanför leken.....	34
Vidare forskning	36
Metodkritik	36
Referenslista.....	38

Inledning och problemområde

Under utbildningens gång har leken varit något som intresserat oss båda. En reflektion startade oss emellan om den vuxnes roll i leken och vad barnen egentligen har för upplevelse av vår närvaro. Vi båda ansåg det viktigt att vara där barnen är och efter barnens kompetens hjälpa till att stötta och delta i leken. Förskolan har en ny reviderad läroplan, som trädde i kraft den 1 juli 2019, som vi inom förskolan ska förhålla oss till. Leken har fått en större plats i den nya reviderade läroplanen och fått en egen rubrik: ”Lek är grunden för utveckling, lärande och välbefinnande” (Skolverket 2018, s. 8). Här förtydligas lekens betydelse för barnets utveckling inom en rad olika områden, så som fantasi, inlevelse, motorik, kommunikation, problemlösning med mera (ibid). Det betonas att det är leken i sig som är viktig, den har ett egenvärde. Vidare i den nya reviderade läroplanen ska man som pedagog se till att barnen ges tid och utrymme för lek. Vi ska se till att ge barnen förutsättningar för lekar det själva initierar, men vi ska också vara med och introducera lekar för barnen (ibid).

Något annat som vi måste förhålla oss till inom förskolan är barnkonventionen, som också kommer att bli lag i Sverige, 2020. Där barnens rätt till lek lyfts i artikel 31: ”Barnets rätt till vila, fritid, lek och rekreation samt till det kulturella och konstnärliga livet” (UNICEF 2009). I barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 17 (2013) förtydligas denna artikel och att lek är något som finns inom barnet och något man gör för sin egen skull utan något bestämt mål. Barnrättskommittén hävdar att denna artikel måste värnas om och vi måste kunna säkerställa vissa faktorer, för att barnen ska kunna förverkliga sina rättigheter: ”Lättillgängliga utrymmen och tid för lek som är fri från vuxnas kontroll och ledning, utrymme och tillfälle att leka utomhus utan vuxet sällskap i en skiftande och utmanande miljö, med enkel tillgång till stöttande vuxna när det behövs” (Barnombudsmannen 2014, s. 11).

I en rapport från Skolinspektionens som kom ut 2016, kunde de se att pedagogerna förstod och insåg vikten av lekens betydelse för barns utveckling och lärande, men att de inte visste hur man skulle förhålla sig till barnens lek och vilken roll de skulle ta. Många hade uppfattningen av att de inte skulle störa barnens lek och valde därför att hålla sig passiva. Att låta barnen leka utan vuxna var många gånger en samsyn inom ett och samma arbetslag, men i andra arbetslag kunde

det finnas stora skillnader beträffande pedagogens förhållningssätt och deltagande i barnens lek och aktiviteter (Skolinspektionen 2016, s. 24). Denna otydlighet och de tolkningsutrymmet som ges kring hur man som pedagog ska förhålla sig till barnens lek är något som vi själva erfärit och ligger till grund för vårt intresse för att fortsätta undersöka detta ämne vidare. Vi själva upplever att denna diskussion ofta förs vuxna emellan, därför skulle de vara intressant att ta in barnens talan i denna fråga. Därför vill vi i den här uppsatsen lägga fokus på barnens upplevelser av pedagogers olika roller i förhållande till leken. Genom intervjuer vill vi ta barnens perspektiv och träda in i deras livsvärld. Vi anser detta relevant då vi som pedagoger har ett ansvar enligt läroplanen att leka med barnen och då är det viktigt att förstå hur vi uppfattas som lekare.

I vår tidigare forskning kommer vi benämna personalen som jobbar med det pedagogiska arbetet på förskolan som "lärare" eller "pedagog" eftersom vi vill vara så nära originalkällorna som möjligt. I analysdelen kommer vi istället att benämna dessa som: "den vuxna" eller "fröken" eftersom det är de begreppen vi använt oss av när vi pratat med barnen.

Tidigare forskning

Vi kommer i den här delen presentera tidigare forskning som är relevant för vårt ämne, där vi tittat närmare på den forskning vi hittat som belyser vilka roller den vuxna tar i barnens lek, samt barnens syn på vuxna i leken. I flera av studierna, belyser forskarna själva att det finns alldeles för lite forskning om pedagogens roll i barnens lek och vad pedagogen tar för roll i barnens lek. Det finns även för lite kunskap kring hur pedagogens deltagande influerar barns fria lek (Fleer 2015, Løndal & Greve 2015). Det finns än mindre forskning kring barnens egna uppfattningar och upplevelser om pedagogens roll i leken (Pålmirdóttir & Einarsdóttir 2015, Hjorth 1996) och det är här vi känner att det finns en lucka som är intressant att undersöka. Den tidigare forskningen har delats in under olika teman, de tre första är inspirerade av Marilyn Fleer (2015), och hennes observationer av pedagogens roll i barns fantasilek på förskolor i Australien och vad pedagogerna tar för roll i leken: *Läraren reglerar leken*, *Läraren bekräftar och fungerar som resurs för leken* och *Läraren som deltar i leken på barns villkor*. Det sista och fjärde temat är *Barns syn på vuxna i leken* och här tar vi upp studier som har haft en särskild inriktning på barns perspektiv av pedagogens roll i förhållande till leken.

Läraren reglerar leken

Vi kunde se att flera forskare observerat hur lärarna reglerade leken på olika sätt (Fleer 2015, Wood et al.1980, Gaviria-Loaiza, et al. 2017, Løndal och Greve 2015, Tullgren 2004). När lärarna hade lärande och fostrande baktankar som de ville implementera i barns fantasilek var det lätt att barnens riktning och innehåll i leken glömdes bort eller förbisågs. Läraren ville “smuggla in” kunskap i leken och hade undervisande baktankar, snarare än att utveckla lekens komplexitet. Det ledde till många misstolkningar av läraren men även lekar som gick förlorade. Genom att försöka göra leken mer akademisk eller påvisa hur det är i verkligheten, fanns en risk att läraren blev utesluten ur leken eller att leken avstannade (Fleer 2015, Wood et al.1980, Gaviria-Loaiza, et al. 2017, Løndal och Greve 2015).

Ett annat sätt där läraren reglerade eller styrde leken, var när lärarna moraliserade och hänvisade till fasta regler. Detta kunde Løndal och Greve (2015) urskönja i sitt empiriska material, där de undersökte lärarnas didaktiska förhållningssätt till barns lek i förskolor och fritidshem i Norge. I studien kunde de se att läraren positionerade sig som övervakare. Barnets chans till deltagande och inflytande ignorerades. Løndal & Greve (2015) menar att regler som är avsedda för att hålla barnen säkra, leder många gånger till onödiga restriktioner i barnens lek. De menar att lärarna å ena sidan måste se till barnets säkerhet och välmående men att lärarna också måste se över barnets integritet och rätten till deltagande och inflytande.

Pedagogen Charlotte Tullgren, skrev sin doktorsavhandling 2004, *Den välreglerade friheten: att konstruera det lekande barnet*. I hennes avhandling utgår hon ifrån Foucaults maktteorier. Foucaults maktteorier syftar till att beskriva hur vi människor utövar makt över varandra. Tullgren visar på att de vuxna reglerar barnen från lekar som är “icke önskade” till exempel: rörliga lekar eller att karaktärerna i leken är onda eller omoraliska, när leken blev fridstörande eller konfliktsökande. Tullgren vill i sin studie peka på att de vuxna direkt eller indirekt reglerar barnen till de hon kallar för “den goda leken”. Barn som ägnar sig åt lekar som är lagom fartfyllda, moraliskt goda och konfliktlösa behöver inte bli reglerade i samma utsträckning eftersom de redan leker “den goda leken”.

Läraren bekräftar och fungerar som resurs för leken

I detta tema beskrivs hur lärare på olika sätt agerar som resurs och bekräftar barnen i leken. I Fleers (2015) studie kunde hon se att lärarna observerade och övervakade barnens lek snarare än att delta i leken. Detta var de mest dominerande sättet att förhålla sig. Många lärare höll sig utanför leken för att kunna bidra med olika resurser för att utveckla leken. Fortsättningsvis såg Fleer (2015) att lärarna gav barnen olika förutsättningar för fantasilek genom att ta fram material eller läsa/berätta sagor. Men att det själva inte tog en aktiv roll i leken, utan snarare hade rollen som koordinator och resurs för rolleken. Gaviria-Loaiza, Han, A. Vu & Hustedt (2017) har i sin studie från U.S.A. observerat vilken roll de vuxna tar under barns fria lek. I studien visade det sig att lärarna fungerade som en typ av resurs genom att gå in och medla i leken, när det exempelvis uppstod någon konflikt detta kunde även Løndal & Greves (2015) se i sin studie.

Läraren som deltar i leken på barns villkor

Ytterligare ett sätt att närma sig barns lek som framkom i studien av Fleer (2015), var när lärarna anslöt sig till barnens lek. När läraren var i närheten av barnen under den fria leken, så hade läraren chansen att gå in i barnens lek på ett försiktigt sätt och stötta. På grund av att läraren varit nära leken, hade läraren en insikt och skapade sig en förståelse om vad barnen höll på med. Läraren kunde därmed analysera leken och bestämma när det var rätt tillfälle att träda in. Løndal & Greve (2015) kunde se i sitt material att lärarna värnade om leken. De kallade den kategorin för deltar samt interagerar i leken. De kunde se att när läraren var med i barnens lek kunde läraren styra mot ett mer lärande innehåll och samtidigt ta in barnens intentioner men att detta var svårt och krävde en balansgång. För skulle det bli för kontrollerat och för mycket inriktning på lärande aspekter, skulle lekens karaktär försvinna.

I studien av Gavaria-Loaiza et al. (2017) samt i Wood et al. (1980) framkom två roller som läraren tog, där huvudfokuset låg på leken. Ena rollen var medlekare eller "co-player". Lärarna som tog denna roll var med i leken och tog olika roller i barns fantasi och rollekar. Lärarna deltog på barnens villkor och försökte inte styra leken, utan det var barnen som hade kontroll. Lekledare eller play leader var den andra rollen (Gavaria-Loaiza et al. (2017)). Här inspirerade lärarna barnen med olika teman och idéer, som kunde ge ett djup i leken. Det själva hade en mindre roll i leken och det var fortfarande barnen som ägde leken.

Barns syn på vuxna i leken

Som vi beskrivit innan, finns det få studier kring barns perspektiv och barns syn på de vuxna i leken, här presenteras de studier vi funnit. I en isländsk studie, gjord av Pålmdóttir & Einarsdóttir (2015), undersökte de hur de yngre barnen på förskolan använde sig av läraren i olika situationer. Detta genom att läsa av barnens kroppsspråk och känslolägen. I monografien *Lek och Läroplan* av Johansson & Pramling Samuelsson (2006), analyserade de istället hur de äldre barnen

involverade sina lärare i sin lek och sitt lärande. Dessa två studier är på många sätt lika varandra. Både de äldre och de yngre barnen sökte upp lärarna när: de behövde hjälp med något de själva inte klarade av, för att få bekräftelse för sin kompetens men även för att informera läraren om olika regelbrott. Skillnaden mellan de yngre och de äldre barnen var att de yngre gärna delade sin värld med lärarna medan de äldre drog sig undan från lärarna och valde aktiviteter som de klarade av på egen hand.

Marie-Louise Hjorth (1996) har i sin avhandling *Barns tankar om lek* intervjuat barn kring olika delar av leken. Bland annat har hon intervjuat barnen om deras uppfattning om de vuxnas förhållningsätt till leken. Hjorth beskriver att barnen upplever att de vuxna gjorde andra saker när de lekte. Barnen sa till exempel att de vuxna skrev på papper eller gick på rast. Hjorths analys var att de vuxna prioriterade de pedagogiskt vuxenstyrda arbetet framför leken (Hjorth 1996, s.181). En annan sak som kom fram i intervjuerna var att barnen uppfattade att de vuxna ville att de skulle leka "snälla" lekar och att de fanns lekar som var förbjudna. Detta visar på att barnen är medvetna om, som även Tullgren (2004) skriver, att de vuxna föredrar vissa lekar före andra. I Hjorths intervjuer kommer de fram att barnen lekte våldsamma lekar när de vuxna inte var i närheten och att dessa lekar hade sina egna regler, t.ex. att barnen som deltog inte fick säga till en vuxen om de blev skadade (Hjorth 1996, s.185f). Hon nämner även att de vuxna flyttar barn till andra aktiviteter för att de anser att de blev lugnare då, trots att barnen redan ingick i en lek som de vuxna inte förstod (Hjorth 1996, s.189ff). Hjorth tar upp att barnen ofta drar sig till barn i sin egen ålder snarare än till de vuxna. Hon menar dock att de vuxna har en viktig roll i förhållande till barnens lek. Hjorth pekar på betydelsen av att studera barnens uppfattning av de vuxna i leken, något som var svårt för henne och få fram i sin studie då de vuxna sällan deltog i leken (Hjorth 1996, s.216).

I Tullgrens studie talar hon i vissa fall med barnen och frågar vilka lekar de uppskattar, då berättar barnen att de bland annat tycker om de pedagoger som är snälla och busiga. Detta kunde Tullgren se att de vuxna använde för att få en lustfylld stund med barnen och på så sätt komma in i deras lek och styra den till den "goda leken" (Tullgren 2004, s.103ff).

Teoretiska utgångspunkter

Vi kommer i den här studien att utgå ifrån olika teoretiska begrepp inom fenomenologin. Fenomenologi är läran om det som visar sig (Thomassen, 2007 s.90). Idag finns en rad olika inriktningar inom fenomenologin (Thomassen 2007, s. 90f) men det som är konstant inom alla dessa inriktningar är att ”gå tillbaka till sakerna själva” (Bengtsson 2005, s. 11) samt att de sakerna som vi ska gå tillbaka till alltid är saker för någon och ”aldrig saker i sig själva”(Bengtsson 2005, s. 11). Bengtsson menar att ”En livsvärldsansats innebär en forskning som är inriktad på att studera världen i sin fulla konkretion som den visar sig för lika konkret existerande människor” (Bengtsson 2005, s.37). Vi kommer inte kunna få fatt på barnens hela livsvärld i den här studien men vi ämnar undersöka barnets upplevelser av livsvärlden på förskolan och hur barnen upplever relationerna mellan sig själva, de vuxna och leken. Livsvärldsfenomenologin har inspirerat oss i våra val av teoretiska begrepp.

Att undersöka en *livsvärld* handlar om att få grepp om den värld som finns runt om oss eller mer specifikt den värld som finns runt det subjekt som vi avser att göra vår studie utifrån, i vårt fall barnens värld (Husserl 2004, s.63). Vi menar att ett subjekt är en levande varelse med tankar, känslor och egna upplevelser i vår studie är det barnen som är subjekten. Husserl beskriver det subjektiva perspektivet och att detta inte bara behöver vara något individuellt. Utan att detta även kan innefatta de människor som finns runt omkring oss, som delar samma livsvärld (Thomassen 2007, s.93). Genom detta kan vi se på världen på olika sätt, men livsvärlden kan också ses som något kollektivt. “Genom erfarenheten av andras perspektiv kan våra egna perspektiv klargöras och kompletteras. Ur olika perspektiv kan världen framträda på olika sätt - men samtidigt är livsvärlden en horisont för gemensamma erfarenheter, uppfattningar och förståelsemönster” (Thomassen 2007, s.93). Utifrån denna förklaring kommer vi använda begreppet livsvärld, både som ett barns individuella subjektiva upplevelse av dennes världar men också som den kollektiva upplevelsen av den gemensamma livsvärlden eller världarna de delar med varandra på förskolan.

Ett annat begrepp som vi kommer att använda oss av är Alfred Schützs *Finita meningsprovinser*. *Finita meningsprovinser* kan beskrivas som olika typer av världar där olika regler och koder

gäller, men att det är vardagsvärlden som är grunden och de andra världarna är modifikationer av denna värld (Schütz 2002, s. 105f). I de olika *finita meningsprovinserna* finns specifika sätt att vara, agera och förhålla sig. När vi går emellan vardagsvärlden in i de andra världarna krävs det ett språng. Till exempel när vi läser en bok och väljer att gå in i sagans värld som har en viss struktur och en ram (ibid), då krävs det att vi lägger de regler som finns i vardagsvärlden åt sidan för att verkligen ge oss hän åt sagans *finita meningsprovins*.

I vår analys kommer vi att fokusera på den *finita meningsprovinsen* som barnen går in i när de leker. Inom *lekens meningsprovins* kan natten vara 1 minut lång och illustreras av att en lampa tänds och släcks men du vaknar ändå utvilad. Inom *finita meningsprovinser* kan vi även prata om Csikszentmihalyis finita och infinta spelare. De finita spelarna går in i en lek eller ett spel för att vinna och därmed avsluta leken/spelet medan de infinta spelarna har en inställning till lek och spel som något ändlöst, de ger sig helt hän åt meningsprovinsen (Jensen 2013, s.153). Finita spel är till exempel fotboll eller andra lekar där det finns vinnare och förlorare. Infinita lekar är sådana lekar som skulle kunna hålla på i en evighet eftersom en infinitspelare alltid går helt in i en karaktär, de är i de här lekarna som barnen kommer in i nya infinita meningsprovinser.

En viktig skillnad då vi använder oss av livsvärld och vardagsvärld är att dessa inte är synonyma med varandra utan när vi pratar om livsvärlden så menar vi alla de olika finita meningsprovinser som barnen går in i. Vardagsvärlden däremot är endast där "verkligheten" råder och samhällets regler gäller. Schütz talar om den vardagliga livsvärlden och menar att vi, förutom de vi själva upplevt har med oss ett kulturellt arv från våra föräldrar och lärare. Han menar även att det i den vardagsvärlden finns hinder som vi kan välja att bestrida eller underkasta oss (Schütz 2002 s78f).

Hans-Georg Gadamer, myntade begreppet *förståelsehorisont*. Han menar att vi, så länge vi står på exakt samma plats kommer att ha samma förståelse av ett fenomen men så fort vi får nya erfarenheter så förskjuts vår horisont och vi kan se en vidare och förändrad bild av fenomenet (Thomassen 2007, s.95f). Precis som att horisonten flyttas när vi åker med en båt på ett hav eller när vi går genom en skogsdunge och plötsligt kommer ut på en stor åker som sträcker sig så långt ögat når. Vi kommer använda begreppet förståelsehorisont för att analysera vad barnen har för förförståelse för fenomenet *pedagogens roll i förhållande till barnens lek*.

Syfte och frågeställning

Syftet är att belysa barns upplevelser av pedagogernas olika roller i förhållande till barnens lek. Som blivande förskollärare är det viktigt för oss att kunna förstå oss på barnen. Vi anser detta relevant då vi som pedagoger har ett ansvar enligt läroplanen att leka med barnen och då är det viktigt att förstå hur barnen upplever oss som lekare.

Våra frågeställningar är:

- Hur upplever barnen de vuxna i leken?
- Vad vill barnen att de vuxna ska ta för roller i leken?
- Hur upplever barnen de vuxna utanför leken?

Metod

I vår uppsats har vi använt oss av kvalitativa metoder och här under kommer vi att beskriva hur vi gått tillväga för att samla in vårt empiriska material. Kvalitativ forskning används bland annat för att få svar på frågor kring människors upplevelser eller för att förstå sociala situationer och sammanhang (Patel & Davidson 2019, s.52).

Halvstrukturerad livsvärldsintervju

Utifrån våra forskningsfrågor såg vi därför att det var den kvalitativa metoden vi skulle använda oss av då vi ville få fatt på barnens upplevelser. Eftersom vi valt ett livsvärldsfenomenologiskt perspektiv, tänkte vi att en halvstrukturerad livsvärldsintervju passade oss. Kvale & Brinkmann (2009, s.43) förklarar denna metod med att man vill försöka förstå respondentens egna perspektiv, där man vill få fatt på berättelser utifrån dennes livsvärld. Vidare beskriver Kvale & Brinkmann (ibid) att den halvstrukturerade intervjun fungerar som ett samtal, där det finns en intervjuguide att utgå ifrån som berör vissa teman, men att denna intervjuguide bara innehåller idéer på frågor (se bilaga 2). De teman vi valde att utgå ifrån var våra frågeställningar som är kopplade till vårt syfte. Våra intervjufrågor såg något olika ut vid varje tillfälle, på grund av att vi var tvungna att följa upp det svar vi fick från barnen och ställa följdfrågor. Vi var också tvungna att ändra om några utav frågorna då vi märkte att vissa frågor blev för svåra för barnen att svara på, dessa frågor resulterade oftast i svar som ja, nej eller jag vet inte. Vilket i sin tur inte gav något djup i materialet. Denscombe (2018, s. 269) menar att som intervjuare kan vi behöva ändra våra frågor under projektets gång, som en utveckling för att kunna följa upp nya spår i undersökningen vilket vi gjorde. Intervjuerna spelades in och transkriberades samma dag som intervjutillfället ägde rum.

Gruppintervju

Vi valde att ha gruppintervjuer med barnen. En anledning var att vi tänkte att barnen skulle bli inspirerade av varandra, men också för att vi ville att intervjun skulle fungera mer som ett samtal än som en formell intervju. Genom att lyssna på sin kompis, kunde barnen få nya idéer och tankar, och minnas något de varit med om. Detta beskriver även Doverborg & Pramling Samuelsson (2012, s. 31), som menar att genom gruppintervjuer kan man påverka varandra i positiv bemärkelse och ge upphov till nya funderingar och tankar. Samtidigt lyfter författarna att vi som intervjuare måste vara medvetna om vad som styr en grupp. Får alla barn verkligen prata? Vilka tar mest plats i samtalet? För att kunna uppmärksamma detta krävdes en lyhördhet från oss (ibid). Vi såg det som en fördel att vi båda två deltog i intervjun med barnen så att detta kunde uppmärksammas. En ytterligare anledning till att vi valde att intervjua barnen i grupp var för att barnen inte skulle känna sig underlägsna oss, eftersom vi båda deltog i intervjun tänkte vi att barnen skulle känna sig tryggare om det också var fler barn som deltog under intervjustunden. Vi valde att komma till varje förskola och träffa barnen innan vi skulle sätta igång med intervjuerna. På några av förskolorna åt vi lunch med barnen, på de andra förskolorna deltog vi i aktiviteter de hade. Att barnen fick bekanta sig med oss skapade en trygghet och ett förtroende hos barnen, det gjorde samtalen mer naturliga under själva intervjuerna.

Intervjutiden varierade från olika tillfällen mellan 10-20 minuter. Doverborg & Pramling Samuelsson (2012, s. 27) beskriver att tiden vid intervjuer kan variera och desto yngre barnen är ju kortare orkar de hålla fokus. Det här märkte vi av vid några tillfällen och valde själva att avsluta dessa intervjuer. Detta för att vi inte ville pressa barnen, vi såg det även som viktigt att intervjuerna kändes lustfyllda för barnen. Gruppintervjuerna bestod av 3-5 barn. Det var endast en gång gruppen blev så stor som 5 barn vilket blev lite för många, detta är något vi lyfter i vår metodkritik. Sammanlagt intervjuades 33 barn från 5 olika förskolor.

När vi tillsammans satt med det insamlade materialet ville vi komplettera för att få fylligare beskrivningar från barnen. Som vi nämnt tidigare fick vi en del ja och nej svar på våra första intervjuer. För att få mer ingående svar kring dessa frågor valde vi att gå ut igen och samla in mer material och den här gången valde vi att utgå från ett konkret material (se bilaga 3).

Doverborg & Pramling Samuelsson (2012, s. 38 f) beskriver hur intervjuaren kan använda sig av konkret material när hen ska intervju barn och att konkret material kan underlätta för de yngsta barnen. Genom att använda konkret material, kan barnen lättare associera till något inom deras egen livsvärld. Utifrån våra första intervjuer märkte vi att barnen var bekanta med olika förhållningsätt som den vuxne har i förhållande till leken. Vi tog beslutet att spela in tre egna kortfilmer då vi inte hittade något annat material som visade på dessa roller. Varje film representerade ett scenario med en typ av lärarroll. De tre olika lärarrollerna vi hade som inspiration till våra kortfilmer är tagna från våra teman i vår tidigare forskning, men vi kunde även se i barnens svar att detta var roller som de var bekanta med. De här är lärarrollerna vi presenterade: *Läraren som deltar på barns villkor*, *Läraren bekräftar och fungerar som resurs för leken*, *Läraren som reglerar leken genom regler* (se bilaga 3). Vi valde även att ta med några av frågorna från första intervjutillfället. Doverborg & Pramling Samuelsson (2012, s. 40) lyfter att det kan vara bra för barnen att få samma fråga fast i ett annat sammanhang. Att det som första gången ansågs svårt för barnen att svara på, kan te sig lättare vid ett annat tillfälle och sammanhang. När vi gick tillbaka till förskolorna valde vi att göra nya gruppkonstellationer för att få ett så varierat material som möjligt. Även olika följdfrågor tillkom, som uppföljning i de svar vi fick från barnen. Filmerna visades upp för 17 barn i grupper om 2-4 barn, på liknande sätt som vi beskrivit gruppintervjuer ovan. På grund av den tidsbegränsning vi har för denna uppsats, samt att vi märkte att vi fick snarlika svar från barnen som vi fått under första intervjutillfället valde vi att inte gå tillbaka för att intervju om alla barn igen.

Urval

Den grupp som vi valt att forska på är barn som går sitt sista år på förskolan. Eftersom vi valt att göra intervjuer tänker vi att barnen är mer verbala ju äldre de blir, dessa barn har även en längre erfarenhet av förskolans verksamhet och har därmed fler upplevelser än de yngre barnen.

Undersökningen gjordes i förorter till en större svensk stad på 5 olika förskolor och förskolorna var belägna i olika områden. På grund av vår begränsade tid för undersökningen kan vi kalla vårt urval för bekvämlighetsurval (Denscombe 2018, s. 71). Då vi redan har kontakter inom olika förskoleenheter, såg vi det som en fördel och något som vi ville utnyttja. Samtidigt lyfter Denscombe (2017, s. 72) att detta urval kan ses som att man väljer den lätta vägen och att det

kan strida mot god forskning, på grund av att forskarna anses göra det lätt för sig genom att göra ett urval på de som finns till hands. Men eftersom vi intervjuar barn i vår uppsats såg vi de som en klar fördel att barnen kände till oss. Doverborg & Pramling Samuelsson (2012, s. 28) beskriver det sociala kontraktet och att det är en fördel att redan ha en befintlig relation med barnen, för då kan barnen känna sig trygga och det finns bättre förutsättningar för barnen att våga öppna upp sig och våga berätta mer. På tre av förskolorna, delades samtyckesblanketter ut till alla barn som föll inom ramen för vårt urval. Pedagogerna på de resterande två förskolorna gjorde själva ett urval i sin grupp för att vi skulle få barn som kunde uttrycka sig bra verbalt och i ett av fallen barn som leker olika lekar. Som vi beskrivit ovan intervjuades 33 barn. Filmerna vi gjorde visades sedan upp för 17 barn, några som redan innan hade intervjuats och några som intervjuades för första gången.

Etiska överväganden

För att få kunna bedriva forskning så fanns det vissa saker som vi behövde tänka på. Dels att forskningen är seriös och håller en hög nivå, dels att de som deltar i forskningen ska skyddas mot exempelvis att bli uthängda eller kränkta (Patel & Davidson 2019, s. 83). Vi har utgått ifrån Vetenskapsrådets (2002) fyra forskningsetiska huvudkrav, samt hur personuppgifter ska behandlas enligt GDPR (2018). Nedan kommer vi att beskriva hur vi kan säkerställa detta i vår forskning.

Informationskravet (Vetenskapsrådet 2002, s.7): Vi tog kontakt med rektorer och personal på det berörda förskolorna, via mejl och telefon, där vi informerade om studiens syfte.

Vårdnadshavare fick hem information genom samtyckesblanketter (se bilaga 1) via personalen på de berörda avdelningarna. Barnen har också fått information från personalen om oss, vad vi ska göra vid besöket och att deras deltagande är frivilligt.

Samtyckeskravet (Vetenskapsrådet 2002, s.9): Genom att vi lämnat samtyckesblanketter (se bilaga 1) till de berörda avdelningarna, som i sin tur lämnat ut den till vårdnadshavarna. Där fick vårdnadshavare ta ställning till om de ville att deras barn skulle medverka i vår studie eller inte.

Vi fick respons från några i personalen att några vårdnadshavare tyckte att det var svårt att förstå allt som stod på blanketten. Med hjälp av personalen kunde de få hjälpa att förstå vad studien hade för syfte och vad en samtyckesblankett var för något. Hade inte detta kunnat uppfyllas, så hade samtycket varit ogiltigt enligt GDPR (2018, s. 7). Även om vårdnadshavare godkänt att deras barn kunde delta förklarade vi för barnen hur intervjun skulle gå till och sedan frågade vi varje barn individuellt om de ville delta. För att vi skulle kunna uppmärksamma barn, som via kroppsspråket visade att de inte längre ville vara med, valde vi att medverka både två under intervjuerna.

Konfidentialitetskravet (Vetenskapsrådet 2002, s. 12): När vi skrivit ner intervjuerna har vi använt oss av fiktiva namn på olika avdelningar för att säkerställa anonymiteten. För att kunna säkerställa GDPR:s krav för hur information ska förvaras och hanteras har vi valt att spela in våra intervjuer med diktafon. Intervjuerna har sedan transkriberats i Office 365, som är ett säkert verktyg som Södertörns högskola tillhandahåller personal och elever. När vi var färdiga med våra transkriptioner och kände oss klara med vårt inspelade material, raderades det från diktafonen (GDPR 2018, s. 5f).

Nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2002, s. 14, GDPR 2018, s. 5): Vi har i vår process med datainsamlingen sett till att spara med de godkända verktyg som Södertörns högskola tillåter, för att säkerställa att obehöriga ej kan ta del av den informationen vi tillhandahållit.

Bearbetning av det empiriska materialet

Utifrån våra teoretiska utgångspunkter, där vi valt att använda oss av ett livsvärldsfenomenologisk perspektiv, har vi valt att titta på vårt empiriska material utifrån en livsvärldsansats. Som vi nämnt tidigare så vill vi i en livsvärldsansats låta det empiriska materialet tala för sig själv kopplat till våra forskningsfrågor (Bengtsson 2005, s. 53). Som vi redan beskrivit i våra teoretiska utgångspunkter, är de vårt empiriska material och våra forskningsfrågor som ligger till grund för vår studie. Därför valde vi att lyfta ut de delar ur vår empiri som vi ansåg representativa för att kunna svara på frågorna då vi såg att både essensen

och variationen kom att vara av betydelse. Vi ville låta det empiriska materialet styra, för att kunna ge en trogen bild av barnens egen subjektiva upplevelse av pedagogernas olika roller i förhållande till barnens lek.

Sortera, Reducera och Argumentera

Under första läsningen av materialet, märkte vi att det behövde fördjupas, så vi gick tillbaka till alla förskolor utom Tallen och intervjuade barnen igen denna gång med filmerna som utgångspunkt. Därefter började vi med att bekanta oss med alla barns utsagor igen och vi läste igenom materialet flera gånger. Vi har tillsammans tittat på våra forskningsfrågor och utifrån vad vi satt i tidigare läsning gjort olika kategorier och med olika markeringspennor strukit under de delar i intervjuerna som vi anser viktiga för att kunna besvara frågorna. Vi har även gjort anteckningar och markeringar i utkanten av materialet, på ställen där vi satt likheter i barns uttalanden, men också variationer i barnens uttalanden. Detta är vad Alvehus (2013, s. 114f) kallar för att sortera sitt empiriska material. Under hela processen av vår genomläsning av materialet, har vi hela tiden gått tillbaka till våra intervjuer, för att se att vi inte missat något, eller om barnens uttalande kunde tolkas på något annat sätt. Utefter det har vi ibland behövt ändra om vissa kategorier, då vi sett att vissa kategorier hör ihop, eller i annat fall bör ses som separata kategorier. Detta menar Alvehus (ibid) är en viktig process, för att inte för tidigt låsa sig vid ursprungs kategorierna. Vi har hela tiden haft vårt syfte och våra forskningsfrågor med oss, för att kunna se vad som är relevant i barnens utsagor. Vi har reflekterat tillsammans fram och tillbaka kring materialet. Därefter har vi valt ut vissa delar av vårt empiriska material som vi tycker belyser och svarar på våra forskningsfrågor på ett rättvist och tydligt sätt. Detta är vad Alvehus (ibid) kallar för att reducera sitt empiriska material. I sista delen av vårt arbete med det empiriska materialet har analysen börjat ta form. Med hjälp av våra teoretiska begrepp, syfte och forskningsfrågor, har vi kunnat se ett djup i vårt material. Alvehus (ibid) beskriver det här som en argumentation i uppsatsen.

Validitet och Reliabilitet

Inom kvalitativa studier ska validiteten genomsyra hela processen inom studiens alla delar. Som forskare ska vi kunna vissa att vår studie håller en viss kvalitet. Allt från hur man samlar in sin

empiri, till hur vi sedan kan ge en sanningsenlig bild av det vi studerat. Eftersom alla studier är olika finns inga bestämmelser för att säkra validiteten, men att de finns saker man kan göra för att visa på trovärdigheten (Patel & Davidson 2019, s. 134f). Denscombe (2018, s. 227) beskriver metodologisk triangulering, vilket innebär att om man använder sig av liknande tillvägagångssätt och kommer fram till likartade svar, finns de en trovärdighet i materialet. Som vi beskrivit tidigare fick vi inte så utförliga svar vid våra första intervjutillfällen som vi hade velat för att få fram vad barnen upplevde kring fenomenet *pedagogens roll i förhållande till barnens lek*. Vi gick tillbaka och gjorde nya intervjuer där vi tog hjälp av ett konkret material. Vi upplevde att barnen tilltalades av det nya materialet och i samband med intervjuerna med det konkreta materialet fick vi liknande svar av barnen som vi fått från den första intervjuomgången.

Reliabilitet inom kvalitativa studier innebär hur tillförlitligt vårt resultat är (Kvale & Brinkmann 2009, s. 263). Vid våra intervjutillfällen har vi båda valt att delta, för att exempelvis kunna registrera barnens kroppsspråk och stämningen runt omkring, samt hjälpt varandra att ställa följdfrågor. Intervjuerna har vi spelat in med diktafon, så att vi kunnat gå tillbaka och spela upp intervjuerna många gånger för att försäkra oss om att vi inte missat något. Vi har delat upp transkriberingarna emellan oss och båda två har tagit del av varandras transkriberingar. När vi skrivit ut våra intervjuer har vi ordagrant återgett det barnen sagt och låtit de vara talspråk.

Sedan starten av vårt arbete har det varit viktigt med samarbete. Vid vår sökning av tidigare forskning satt vi var för sig men hördes flera gånger om dagen kring våra resultat. Efter den fasen har vi suttit med varandra och arbetat i princip varje dag. Vi har känt att det varit positivt att arbeta tillsammans då vi kunnat reflektera och stötta varandra under hela processen.

Resultat/analys

I vår resultatdel kommer vi att lyfta ut citat från våra intervjuer inom de olika kategorierna vi kommit fram till, utifrån vårt syfte att belysa barn upplevelser av pedagogernas olika roller i förhållande till barnens lek. Samt våra frågeställningar: Hur upplever barnen de vuxna i leken?

Vad vill barnen att de vuxna ska ta för roller i leken? och Hur upplever barnen de vuxna utanför leken? Detta för att kunna ge en bild av barnens egna upplevelser. Vi kommer att använda oss av exempel från båda våra intervjutillfällen då vi märkte att den andra intervjun gav ett annat djup i vårt material, med fylligare beskrivningar från barnen.

Utifrån vårt empiriska material, samt syfte och frågeställningar har vi kommit fram till följande kategorier: *Barnens upplevelse av de vuxnas roll i leken*, *Lekar barnen vill att de vuxna ska delta i*, *Barnens upplevelse av de vuxnas roll utanför leken* och *Lekar som de vuxna inte verkar förstå*. Varje kategori har sina egna underkategorier för att tydliggöra de olika rollerna som barnen upplever att de vuxna tar.

I vår resultatdel har vi valt att i våra exempel med längre dialoger från intervjuerna skriva ut I, när vi intervjuare ställer frågor, samt B när barnen svarar. Vi har valt att anonymisera alla barn, och därför inte valt att skriva ut vem av barnen som säger vad. De fem förskolor vi har varit på, har fått fiktiva namn, för att visa på variationen av svar vi fått. Vi döpte förskolorna till: Solrosen (8 barn), Majblomman (8 barn), Blålockan (2 barn), Granen (4 barn) och Tallen (11 barn). Alla barn vi intervjuat är cirka 5 år och det är blandat både flickor och pojkar.

Barnens upplevelse av de vuxnas roll i leken

Vi kommer här belysa olika typer av aktiviteter och lekar som barnen upplevde att de vuxna är med i och vilken roll de vuxna tar i dessa lekar och aktiviteter. Vi kommer även ta upp vilka lekar de vill att de vuxna ska vara med i och vilken roll de vill att de vuxna ska ta då. Barnen beskriver att de vuxna är med i olika typer av lekar. På Tallens förskola beskriver ett av barnen hur de vill att de vuxna ska göra för att få vara med i leken: "Dom måste lyssna på oss, på vad vi säger och sen leka med oss." På Solrosen säger ett annat barn: "Dom ska göra som vi säger". Dessa exempel belyser det som ett barn på Blåklockan beskriver kring vilka som bestämmer i leken, hen säger: "Dom som har bestämt leken från början". Flera barn säger att den eller de som startat leken bestämmer, det vill säga över just den lekens *finita meningsprovins*. Den som sedan ansluter sig till leken, oavsett om de är en vuxen eller ett barn, måste anpassa sig till dessa regler. När vi var på Majblommans förskola passade vi på att leka med barnen innan det var dags för våra intervjuer. Amanda befann sig i ett annat rum där hon lekte affär med några barn. Lisa satt och ritade med några utav de andra barnen i ett annat rum. När ett utav barnen var färdig med sin teckning, ville hen hemskt gärna visa den för Amanda, hen sa: "Jag skulle vilja visa någonting för Amanda". Hen sprang iväg, men kom snabbt tillbaka och berättar för Lisa: "Jag kan visa den sen, jag vill inte störa Amanda när hon leker". Detta exempel visar på att barnen vill värna om leken och inte vill avbryta eller störa. Det skulle också kunna vara så att de inte vill avbryta den vuxne. Barnen visar en stor respekt för lekens essens och att det inte är okej att störa eller avbryta när någon är upptagen i en lek.

Finitalekaren

Det som var mest framträdande och som var återkommande på alla förskolor var att de vuxna deltog i olika typer av regellekar. På Tallens förskola satt vi på kuddar på golvet mitt emot tre barn och diskuterar vilka lekar de vuxna brukar vara med i. Då säger ett av barnen:

"Dom brukar leka med oss, när vi leker kurragömma och då måste dom hitta oss.
Ibland kör vi kull med dom och ibland leker dom med oss."

Vi tolkar det som att inom dessa regellekar blir det tydligt för barnen vilka som är med och vilka som inte är med i leken. Det finns en tydlig början, innehåll och slut i både kull och kurragömman, detta kan beskrivas som ett *finit spel*. Det finns också tydliga roller att ta inom dessa lekar och därmed blir det tydligt för barnen när de vuxna är med i regellekar. Samtidigt är det lätt för både vuxna och barn att träda in, eller ta ett språng in i den här *finita meningsprovinsen*, eftersom det finns något gemensamt att förhålla sig till. Ett av barnen berättar att de vuxna är med på olika regellekar och förtydligar den vuxnes roll inom dessa lekar: ”Ibland är dom domare”. Utifrån detta uttalandet kan de vara så att barnen upplever att de behöver de vuxna i dessa lekar, som en resurs där de kan hjälpa till att vara ordningshållare. Det skulle också kunna tolkas som att de vuxna känner att de behöver ha kontroll över dessa lekar. Vidare reflekterar ett annat barn över vilka lekar de vuxna är extra bra på: “Kurragömman, men ibland orkar dom inte springa. Men jag orkar springa!”. Här kan vi se att barnen lägger märke till de vuxnas förmågor inom leken och även sina egna. Detta skulle kunna innebära att de hellre väljer att leka med en jämnårig kamrat som orkar springa än en vuxen som hoppar av leken för att den blir för jobbig. Barnen skulle kunna se de vuxna som inkompetenta lekare, något som vi lyfter i kapitlet ”Lekar som de vuxna inte verkar förstå”.

Infinitalekaren

Ett exempel där de vuxna är med i infinita lekar är på Tallens förskola, där beskriver ett av barnen vad de vuxna brukar göra i deras rollek: “Dom brukar sitta där [pekar på soffan i hemvrån] och vi brukar laga mat till dom [pekar mot leksaksspisen]”. Det här visar på att de vuxna tar en mer passiv roll vilket skulle kunna innebära att de inte fullt ut går in i barnens *finita meningsprovins*. Vi menar att de vuxna kanske delvis följer de regler som finns i rolleken men att de inte kan släppa taget om vardagsvärlden på samma sätt som barnen som helt kan ge sig hän till rollekens *finita meningsprovins*. Ett annat exempel från Solrosens förskola, när två barn försöker erinra sig någon gång som de vuxna varit med i deras lek. Plötsligt kommer ett av barnen på: “Jo en gång på mamma, pappa, barn, pedagog 2 var med och var bebis”. Vi kunde även se andra liknande exempel från bland annat Majblomman och Blåklockan. Exempelen visar att barnen inte upplever att de vuxna medverkar i rollekar särskilt ofta. I dessa lekar tar de vuxna ofta en mer passiv roll, som att bli bjudna på mat. Margareta Öhman (2019, s. 203) nämner

pedagoger som checkar in och checkar ut ur leken, för att det behöver uträta andra saker i verksamheten. Vi tolkar det som att de kan vara svårt för barnen att förstå om en pedagog är med i leken då hen ibland behöver gå iväg för att uträta andra sysslor. Eller så är det så att de vuxna väldigt sällan är med på dessa lekar och de är därför barnen har svårt att komma ihåg vad de vuxna tar för roll.

Resursen

När vi frågade barnen om vad de vuxna brukar göra i deras lekar, berättar några barn om de vuxna som sitter med i olika aktiviteter. På Solrosens förskola nämns vid både första och andra intervjun att en vuxen sitter med vid ritbordet, här kommer utdrag från dessa båda intervjuer: “Pedagog 1 brukar sitta vid ritbordet och där brukar hon pärla och rita och pyssla”. Vid nästa intervju frågar vi om den vuxna brukar säga något när de sitter tillsammans: “Hon brukar prata och säga nya grejer”, “Ja hon pysslar mest, hon typ hittar på pysselsaker”. På Tallens förskola berättar ett barn att de vuxna är med och hjälper till när de bygger tågbanan. Vi frågar hur de gör då: “Dom hjälper oss och fixar tåget och tågbanan. Så att den kan åka och svänga”. Vi tolkar de som att de vuxna i dessa aktiviteter har fokus på barnen och deras görande, men att de också är en resurs i dessa lekar. Barnen beskriver att de vuxna hjälper dem när de bland annat bygger tågbanan eller när de har svårt att hitta på nytt pyssel. Barnen kan i dessa fall se den vuxne som en resurs, någon som är nära och kan bistå leken med olika saker. Detta kan ha betydelse för om barnen betraktar det som att de vuxna tar en roll i leken. Att de vuxna sitter med vid olika aktiviteter verkar vara en gemensam *förståelsehorisont* för alla barnen, oavsett om de är vid bygghörnan eller vid ett pysselbord. Precis som rollen de vuxna tar i rollekarna blir den vuxne som sitter bredvid och stöttar tydlig för barnen.

”Busaren”

En roll som barnen beskriver att de vuxna tar är “busaren”, ett exempel är från Majblommans förskola där vi frågade vad barnen tyckte om att de vuxna var med på: “När dom kittlar oss [svarar barnet och kan knappt sitta still på stolen när hen tänker på det]”. De här olika buslekarna beskrevs på fler av förskolorna. Här tolkar vi det som att barnen och den vuxna hoppar snabbt

mellan två *finita meningsprovinser*, vardagsvärlden och busvärlden. Till skillnad från rolleken där den vuxne inte alltid har tid eller förmåga att helt ge sig hän till lekens *meningsprovins*, tolkar vi de som att barnen upplever att de vuxna verkligen befinner sig i samma *finita meningsprovins* i dessa buslekar. Även om detta bara är för en kort stund så upplevs det som något lustfyllt av barnen.

Lekar barnen vill att de vuxna ska delta i

En snarlik kategori är vilka lekar barnen vill att de vuxna ska delta i. Denna kategori går delvis ihop med den tidigare vilket skulle kunna ses som att barnen upprepar de lekar som de faktiskt har lekt med de vuxna och utifrån det sållat vilka de skulle vilja göra igen med de vuxna. På Blåklockans förskola frågar vi vilka lekar de vill att de vuxna ska vara med på, ett av barnen svarar: "Hunden och benet" men då säger de andra barnet i intervjun: "Men det brukar dom va alltid, fast bara innan vi äter frukost". Att barnen nämner lekar som de vuxna brukar vara med i är återkommande på alla förskolor. Inget barn nämner att de vill att en vuxen ska vara med i en lek som de inte också har sagt att de har varit med i. Skulle barnen vilja att de vuxna var med på andra typer av lekar och tog olika roller om de hade fått erfara att de vuxna var med i dem och att de var lustfyllt? Inom livsvärldsfenomenologin nämns ofta hur vi är påverkade av tiden, särskilt inom hermeneutiken (Thomassen 2007, s. 95). Vi är påverkade av våra erfarenheter och av våra framtidsplaner när vi är i nuet. Vi ser här tydligt hur barnen är påverkade av sina erfarenheter och där ligger även deras *förståelsehorisont*. Om barnen hade erfarenheter av vuxna som lekte andra typer av lekar hade de haft en annan *förståelsehorisont* att förhålla sig till och därmed kanske velat att de vuxna hade lekt andra lekar med dem. Ett annat exempel från Blåklockans förskola, där ett av barnet beskriver att hen vill att en vuxen ska vara med i hens lek. Vi frågar:

I: Om ni fick önska vad ni vill som fröknarna skulle var med på, vad skulle ni önska då?

B: Att jag skulle grilla i skogen bredvid det här huset. Jag önskar också att de alltid var med på doktorslekar.

I: Vad vill du att de ska göra då?

B: Bara titta på...

I: De ska inte vara med och vara patient eller doktor eller något?

B: Näe bara titta på.

I: Varför vill du att de ska titta på?

B: För jag tycker att de är spännande, men när jag opererar då vill jag inte att de ska titta på.

I: Varför då?

B: Jag vill inte det bara.

Vi tolkar de som att barnet i detta exempel vill ha den vuxne nära sig, "bara ska titta på" men inte som aktiv deltagare i leken. Det är "spännande" när den vuxne är nära, och detta kan tolkas som att barnet vill att den vuxna ska sitta nära för att uppmärksamma och bekräfta barnet för det hen håller på med just nu. Samtidigt som barnet inte vill att den vuxne ska titta när hen opererar. Hur ska personalen veta när det är läge att titta på, delta eller gå därifrån när barnen har så skilda uppfattningar? I den här leken är det till och med så att det är vissa delar av leken som den vuxna inte bjuds in till medan de blir inbjudade till de andra.

Vi började med att visa på hur barnen tyckte att de vuxna skulle göra för att vara med i leken för att sedan gå in på vilka lekar de vuxna deltog i. De som vi såg som mest framträdande var att de vuxna deltog i regellekar. Dessa lekar är tydliga både för de vuxna och för barnen och därför blir det tydligt när de vuxna är med och vilken roll de tar. Vi ser även att de vuxna deltar i rollekar, dock inte lika ofta och då tar den vuxne en mer passiv roll. En vanlig roll som barnen upplevde att de vuxna tog är att de sitter med i olika aktiviteter och antingen bara gör samma sak eller hjälper till. En uppskattad roll som barnen upplevde att den vuxne tog var "busaren", trots att detta beskrevs som kortare perioder så upplevdes det som något lustfyllt av barnen. Vi går sedan in i lekar som de vill att de vuxna ska delta i. Vår analys visar att barnen upprepade samma lekar som de nämnt tidigare och att detta kan bero på vilken förståelsehorisont de har. Detta kan bero på att de inte har några upplevelser av att en vuxen har varit med i dessa typer av lekar varken hemma eller på förskolan. Vi ser även en ambivalens i vad barnen vill, ibland vill de ha med den vuxne och ibland inte. Denna ambivalens kan finnas inom samma lek.

Barnens upplevelse av de vuxnas roll utanför leken

När vi frågade barnen om vad de vuxna gjorde i deras lek blev svaret ofta att de vuxna inte deltog i deras lek. Därför valde vi att göra denna kategori som beskriver vad barnen upplever att de vuxna gör utanför deras lek.

Övervakaren

Nedan kan vi se fler exempel på att barnen upplever att de vuxna intar en mer övervakande och passiv roll i relation till deras lek. De vuxna ses som ordningshållare som ser till att barnen har det bra på förskolan. På Majblommans förskola kommer vi in på huruvida de vuxna är med i leken, vilket denna grupp menar att de inte är.

I: Vad gör fröknarna när ni leker?

B: Dom bara tittar på oss om vi slår barnen.

I: Vad gör fröken då?

B: Dom kollar hur vi leker.

I: Hur menar du då?

B: Dom kollar vad alla barn gör, vad man leker och så.

Detta exempel från Majblommans förskola är inte unikt. Det här var något som framgick på alla förskolor. Barnen ser på den vuxna som en övervakare, där barnen i vissa fall kanske känner sig kontrollerade på olika sätt. I andra fall kan barnen se den vuxne som någon som går runt och ser till att barnen har det bra. Vi ser att barnen i vissa fall ger denna roll en viktig betydelse, för att leken ska fortgå: "De går bara runt och tittar så att barnen mår bra", är en reflektion från några barn från Blåklockan. Vi tolkar det som att även om de vuxna inte är med i leken och intar en mer övervakande roll, har de en viktig betydelse för barnen. Vi kopplar detta till barnens *livsvärld*. Inom denna *livsvärld*, som är kollektiv, har den vuxna en högre position eller är den mer kompetenta i vissa fall. De vuxna kan gå in och medla och hjälpa till med saker barnen själva inte förmår, så att leken och barnen som befinner sig inom en *finit meningsprovins* mår bra.

Även detta exempel från Majblomman styrker den vuxnas roll i detta avseende:

“Dom tittar på oss om vi är snälla eller elaka. Om någon slåss, då får man inte slå tillbaka om någon är elak eller inte lyssnar, då får man gå till fröken. När någon slog mig, kom fröken och frågade, varför gjorde du så? Det är sådär de vuxna gör”.

Barnet ger här sin subjektiva upplevelse av hur den vuxne agerar när ett barn bryter mot vardagsvärldens regler. Känslan när hen sa detta var att de inte var något de ifrågasatte utan det var mer ett konstaterande att, “de är så de gör, så det är så det är”.

Upptagna

På Majblommans förskola frågar vi barnen vad de vuxna gör när de leker: “Dom bara tittar på oss om vi slår barnen. Är det de enda de gör? Dom pratar med fröknar och blablabla [himlar med ögonen] “. När barnet himlar med ögonen kan vi tolka det på två olika sätt, antingen är barnet trött på våra frågor och försöker hitta svar som hen ser att vi blir nöjda av. Den andra möjliga tolkningen är att hen raljerar över de vuxnas sätt att vara. Som att det är hens sätt att säga “Det är typiskt vuxna”. Att de vuxna pratar med varandra är återkommande på alla förskolor, oavsett vad barnen känner kring det fenomenet så är det något som barnen ser som självklart. Vi tänker att barnen ser att de vuxna i dessa lägen inte är lekbara och därför inte heller väljer att bjuda in de vuxna till deras lek. De vuxna är alldeles för långt bort från lekens *finita meningsprovins* i dessa lägen. Något som var generellt för alla förskolor var att de vuxna pratade med varandra, eller utförde vissa pedagogiska handlingar. Här är ett exempel från Majblommans förskola:

I: Vad gör de vuxna i eran lek?

B: När vi leker är dom vuxna inte med.

I: Vad gör de då?

B: Pratar med dom andra fröknarna. De pratar... med en annan fröken och kollar.

I: Vad kollar de på?

B: Deras ipads, dom checkar in och checkar ut alla barnen [drar med fingret fram och tillbaka för att visa].

Här ovan ser vi ett exempel på att de vuxna inte är tillgängliga för lek. Ett annat exempel förtydligar den vuxne som någon som befinner sig utanför leken och håller på med andra sysslor.

I: De brukar filma när ni leker?

B: Ja

I: Men inte vara med i själva leken?

B: Nä de typ filmar när vi leker, men inte alltid.

B: När de inte filmar då sitter de och skriver på datorn och kanske skriver på ett papper

I: Är de nära er då?

B: Ja

I: Vad gör de med alla filmer?

B: Vet inte, de bara filmar och ibland sitter de vid ritbordet

Barnen är medvetna om att de blir iakttagna av de vuxna på olika sätt men vet inte riktigt varför. Dock är inte detta något som verkar bekymra barnen utan är en del av deras *livsvärld* och är en kollektiv uppfattning av den vuxnes roll i dessa lägen.

På Granens förskola pratade vi med två barn om vad de vuxna gör, barnen beskrev att de inte vill ha med de vuxna i leken:

I: Vad gör de vuxna när ni är inne?

B: Kollar vad vi gör.

I: Hur vet ni det?

B: För vi har sett det.

I: Vad vill ni att de vuxna ska göra när ni leker?

B: Inte kolla på.

I: Vad ska de vuxna göra då? (inget svar) Ska de gå därifrån?

B: Gå ut därifrån.

Samma barn leker även lekar som inte är accepterade av de vuxna, de beskriver senare i intervjun att de håller koll på när de vuxna ser dem och inte så att de kan leka sina lekar ifred. De barnen som leker dessa typer av lekar kan se det som något positivt att de vuxna mest står och

pratar med varandra eller arbetar med andra saker eftersom det betyder mindre fokus på att de leker “förbjudna lekar”.

Barnen upplever att de vuxna inte är med i deras lek utan att de tar en mer övervakande roll som ordningshållare. Barnen ger ändå uttryck för att denna roll är viktig för att leken ska fortgå och att alla har det bra. Den vuxne ses som den kompetenta och kan hjälpa till i situationer som barnen själva inte klarar av. De vuxna står och pratar med varandra och har olika uppgifter att utöva, detta ser vi som en gemensam *förståelsehorisont* i barnens *livsvärld*. Hur barnen ser på detta fenomen är olika beroende på om barnet vill ha kontakt med den vuxne eller om de leker lekar som de behöver gömma för de vuxna. De barnen som vill gömma sina lekar kan se det som något positivt att de vuxna har sitt fokus på något annat. Vilket leder oss in på vår sista kategori.

Lekar som vuxna inte verkar förstå

Under denna kategori har vi samlat lekar som de vuxna inte verkar förstå, utifrån vad barnen berättade i intervjuerna.

Regleraren

Nedan visar vi på ett exempel där de vuxna reglerar barnen och vill leda in dem till en annan aktivitet när de inte gillar vad barnen gör. Vi tittar på film tre, där läraren reglerar leken, på Solrosens förskola och vi frågar barnen om de varit med om att en fröken säger att de behöver ändra på sin lek:

B: Ja det har jag, alltid gör min fröken det!

B: Faktiskt när vi leker ninja go inne då får vi inte leka det, då måste vi gå till rita och när vi tränar på byggamattan måste vi också gå till rita.

I: Så om ni leker något som ni inte får göra då säger fröknarna, ska ni inte gå och rita istället?

B: Aa.

I detta exempel kan vi se att "rita" uppfattas av barnet som något som de korrigeras till. På förskolan Solrosen fanns en gemensam *förståelsehorisont* kring att läraren hade mandat att korrigera oönskade lekar, genom att leda in barnen i en annan aktivitet. Inom barnens *livsvärld* var detta något som var självklart. Några av barnens citat känns nästan som upprepningar av vad den vuxne skulle sagt. De bygger på varandras meningar vilket visar på att de kanske har en samsyn. Här kommer ett exempel på detta: "Om man springer här inne då får man gå in igen och gå till en annan station" (I förskolan är det vanligt att olika platser med olika aktiviteter kallas för station). Det andra barnet hakar i: "Eller bara sitta och ha tråkigt", första barnet fortsätter igen: "Om man inte vill ha tråkigt då får man sluta att springa, för då får man gå tillbaka hit och bara leka med lego men inte springa". Barnen verkar ändå ha någon typ av förståelse varför de regleras, ett barn berättar:

För att de vill inte att man ska slå sig, eller för att man kanske kan göra sönder saker eller att man kan halka på någon grej. När man först har lekt sen slår man i huvudet eller något. Om dom säger till killarna och om dom inte vill sitta då får de vara på en annan station.

Farliga lekar

När vi pratade kring leken kom även lekar som barnen håller gömda från de vuxna upp. I dessa lekar kan vi se hur barnen skapar sin egen kultur och utesluter de vuxna ur den. I vårt fall är det barnen som skapat sina egna lekar och därmed sin egen kultur, där de vuxna inte har tillträde. De blir en del av barnens egen *livsvärld*. I den här kategorin märkte vi hur barnen tog för sig och pratade på ett mer utförligt sätt. Eftersom vi under studien har haft ett stort fokus på de vuxnas deltagande i leken så kan det ha bidragit till att barnen blivit begränsade i sina formuleringar kring leken. Barnen berättade med en annan inlevelse och använde sig både av kroppen och rösten för att förstärka deras beskrivningar. I den första intervjun på Majblommans förskola berättar barnen om att de lekar som de leker är inspirerade av Granny. Barnen berättar att Granny är ett spel där en farmor går runt och "är läskig och dödar människor". Nedan kommer ett utdrag från vår andra intervju på Majblommans förskola, denna gång deltar tre pojkar. Här fördjupas samtalet kring förbjudna lekar och hur de gör för att hålla dessa hemliga för de vuxna, efter att ha sett på filmen där läraren reglerar leken. Majblomman:

- I: Finns det andra lekar man inte får leka på förskolan?
- B: Man får inte slåss. Men ibland kan man göra det ute.
- I: Får man slåss ute? Hur menar du då?
- B: Om man går dit till backen, kan inte vuxna se oss. Då gömmer vi oss.
- I: Vad gör ni då?
- B: Vi slåss och sparkas [dem ställer sig upp och visar hur det bråkar med varandra].
- B: Fröken kan inte se oss då, vi gömmer oss. Sen springer vi hit och dit och ibland bakom träden. Där ser dom inte oss.
- I: Vill ni att fröknarna ska vara med er och leka?
- B: Neej!! Vi vill leka själva!
- I: Varför då?
- B: Vi vill leka själva, så vi kan slåss. Sen leker vi läskiga lekar som Granny.
- I: Vad skulle de vuxna göra om dem såg er när ni lekte dem här lekarna?
- B: Dom skulle säga till oss att vi inte fick. Vi tittar vart dom är och sen går vi, vi gömmer oss så att dom inte ser oss.
- B: Några ser vart dom är, sen springer vi till buskarna och där ser dom inte oss. Sen om dom kommer, då springer vi snabbt någon annanstans. Sen kan fröken inte se oss där.
- I: Men vad händer om någon gör illa sig?
- B: Då hjälpar man varandra. Inte fröknarna.
- B: Det är vi som bråkar med varandra som hjälper varandra. Barnen hjälper varandra.
- I: Vad brukar de vuxna hjälpa er med då?
- B: Det är bara om man får blod man måste gå till fröken. Eller om man gråter.

I den här intervjun kan vi se att barnen utesluter den vuxna helt som lekare men även som resurs och observatör. Längst upp i exemplet kan vi se att barnen har en gemensam *förståelsehorisont* kring att det inte är okej att slåss för då blir man tillsagd. Detta har bekräftats på alla förskolor vi varit på. Meningen fortsätter dock med: “men ibland kan man göra det ute”. Här visar barnen att de har koll på reglerna. Bara de gömmer sig så de vuxna inte kan se dem, kan de leka lekar där de slåss. Inom den farliga lekens *finita meningsprovins* finns tydliga koder på hur de tar hand om varandra om någon blir skadad och hur de håller de vuxna på avstånd. Om någon bryter mot koden inom denna *meningsprovins* blir den utesluten, det kan vara att man skadar någon på riktigt. Vi uppfattar det som att barnen tycker att den vuxne vägrar rubba på koderna i sin

vardagsvärld, där den självklara koden är att man inte slåss. När någon börjar blöda eller gråta kastas barnen tillbaka till vardagsvärlden och tar hjälp av den vuxna. I ett annat exempel från Blålockans förskola berättar en pojke om att de brukar leka Fortnite i skogen vid förskolan. När vi frågar om de får göra det svarar han: “Ja fast bara i skogen så att inte fröknarna ser för om dom ser så blir man tillsagd”. Detta kan tolkas som att barnen uppfattar att de vuxna bara inte vill se att de leker dessa lekar men om de fortsätter använda sina strategier är det okej. Dessa strategier är att hålla de vuxna på avstånd, genom att någon av barnen håller uppsikt. Barnen har även i denna kategori tidigare erfarenheter, en *förståelsehorisont* som visar att den vuxne inte accepterar dessa lekar och för att själv värna om leken, gömmer de den för de vuxna. Barnen märker att de blir reglerade under de vuxnas uppsyn och väljer att i lekar som inte anses vara “den goda leken” fly från de vuxnas uppsyn. Detta för att slippa bli reglerade in i andra typer av lekar.

Inkompetenta lekaren

Tidigare har vi visat på lekar som inte är accepterade av de vuxna och därför hålls gömda för dem men även lekar som regleras av den vuxna. Här kommer ytterligare ett exempel, denna gång från Granens förskola på en lek där de vuxna utesluts, inte för att leken skulle vara förbjuden utan för att de vuxna inte förstår koderna inom den *finita meningsprovinsen*. Vi frågar:

I: Kan de vuxna leka?

B: De vet inte hur man kör hund.

I: De vet inte hur man är en hund?

B: Näe! De vet inte hur man kör den leken.

De vuxna beskrivs som oförstående inför just den här leken och blir därmed inkompetenta lekare. Barnen ser det därför som mer lustfyllt att leka med andra barn som förstår lekens essens. På Blåklockans förskola säger ett av barnen att: "Jag vill bara leka med barn". Detta är återkommande under intervjun. Dessa exempel visar på barnens uppfattning att de vuxna inte har en förståelse eller kunskap för vissa typer av lekar och väljs därför bort av barnen.

I leken som inte inbegriper de vuxna får de komma till tals kring leken i den formen som vi beskrivit från Barnrättskommitténs definition av *lek*; självbestämmande, nöje, utmaning och att leken är målet i sig. I första exemplet ser vi hur barnet beskriver att de regleras till en annan aktivitet när de leker lekar som är oönskade av den vuxne. I nästa exempel har vi barn som gömmer sina lekar för den vuxne då de bryter mot vardagsvärldens regler och koder. I det sista exemplet handlar det mer om de vuxnas oförståelse för vissa typer av lekar. En lekare som inte förstår lekkoden blir ofta utesluten från leken och i det här fallet är det den vuxne. I de tidigare kategorierna har vi sett att de vuxna har haft någon typ av funktion i leken, men här utesluts de helt ur leken. Barnen tar hand om varandra i dessa lekar.

Diskussion och slutsatser

Vårt syfte med studien var att belysa barns upplevelser av pedagogernas olika roller i förhållande till barnens lek. Trots att vi varit på fem olika förskolor kunde vi se ett mönster och många gemensamma upplevelser av hur barnen upplevde pedagogens olika roller.

Barnens upplevelse av de vuxnas roll i leken

Det vi kunde se var att vissa roller var återkommande på alla förskolor. En av våra frågeställningar var, hur upplever barnen de vuxna i leken? På alla förskolor berättade barnen att pedagogerna var med på olika typer av regellekar så som kull och kurragömma. I vår analys såg vi att detta kunde bero på att regellekar blir tydliga för barnen. Barnen berättade att de vuxna tog rollen som domare och att de ibland inte orkade springa (i kullekarna). Men att denna roll som den vuxne tog var tydligen för barnen. Løndal & Greve (2015) såg i sina observationer rollen där de vuxna deltar och interagerar i leken där de hade möjlighet att styra mot ett mer lärande innehåll. Regellekar går tydligt att koppla till förskolans läroplan som både tar upp vikten av att de vuxna styr lekar men även att barnen lär sig att hantera gemensamma regler och utvecklar sig motoriskt (Skolverket 2018). Rollen som domare, tyder på att barnen ser den vuxne som någon som håller ordning och ser till att regler följs inom denna lek.

I rollekarna berättar barnen att de vuxna ofta tar en mer passiv roll men det är även tydligt att barnen inte upplever att de vuxna deltar särskilt ofta i dessa lekar. Då vissa barn verkligen får tänka efter om de vuxna någonsin varit med. Som vi lyfte i vår analys kan detta bero på att den vuxne checkar in och checkar ut ur leken och inte ger sig hän till leken och därför ses den vuxne som passiv. Eller så beror det på att de vuxna sällan är med i dessa lekar. En vanlig roll inom dessa lekar är att de vuxna blir bjudna på mat eller dryck. Gaviria-Loaiza, et al. (2017) benämner denna roll som medlekaren eller lekledaren. Denna roll nämns även i Wood et al. (1980) och de centrala i denna lek är att de vuxna följer barnet. Den passiva rollen som den vuxne tar inom dessa lekar medför att de är barnen som styr leken.

Barnen beskriver att de vill att de vuxna ska lyssna på dem. I rollen som Wood et al.(1980 s.133). beskriver som co-player är det viktigt att låta barnen styra men också vara nyfiken och aktiv i leken. Det här är en roll som vi i våra intervjuer inte sett att de vuxna tar utan bara något som barnen skulle vilja. En roll som de vuxna tar är att sitta bredvid en aktivitet och i vissa fall vara med på samma aktivitet som barnen, introducera nya element men även hjälpa till när något blir för svårt. Denna roll beskrivs av Fleer (2015) som att läraren stod utanför leken men kunde bidra med olika resurser till leken. Som exempelvis att bistå leken med nytt material eller ställa frågor till barnen, för att leken skall fortgå. Detta berättar barnen i vår studie genom att beskriva hur den vuxne brukar "hitta på pysselsaker" och "säga nya grejer".

En annan roll som uppskattades av barnen var "busaren". Här upplevde vi att barnet och den vuxna befinner sig på samma nivå och i samma finita meningsprovins. Detta berättas av barnen som korta sekvenser och något som ibland bara händer i förbifarten. Men att denna roll var lustfylld och uppskattad, och något som barnen kom ihåg. Denna roll kommer vi ta upp mer i nästa kategori eftersom det var en roll barnen gärna ville att de vuxna skulle ta.

Vad barnen vill att de vuxna ska ta för roll i leken

Utifrån våra intervjuer kunde vi se att barnen ofta sa samma lekar som de faktiskt hade nämnt att de vuxna brukade vara med på. I vissa fall hade barnen sagt att de vuxna inte var med på lekar men när vi frågade vilka lekar de skulle vilja att de vuxna var med på kom de på att de vuxna faktiskt brukade vara med och leka ibland. Vi har tidigare kopplat detta till barnens förståelsehorisont och att de kan vara svårt för barnen att tänka sig att de vuxna skulle vara med på en lek som de i vanliga fall inte brukar vara med på. Det kan också bero på att de inte tror att de vuxna kan leka andra sorters lekar eftersom de inte erfarit de. I Woods et al. studie beskrivs att de skulle kunna vara samma sak för pedagoger. På några av förskolorna lekte pedagogerna med barnen medans de på andra förskolor var helt otänkbart för pedagogerna att göra detsamma (Wood et. Al 1980 s.129). En roll som både barnen i vår studie nämner är "busaren". I Tullgrens studie kring maktteorier menar hon att pedagogerna använder lusten som ett sätt att få barnens förtroende för att sedan kunna reglera dem till den "goda leken".

Barnens upplevelse av de vuxna utanför leken

Ett vanligt förekommande svar var att de vuxna inte deltog i leken. Att de vuxna sällan deltar i leken kan göra att de blir svårt för barnen att erinra sig vilka lekar de vuxna deltagit i. Barnen berättade att de vuxna tog olika typer av roller utanför leken. En av de vanligaste upplevelserna av de vuxna var att de mest stod och pratade med andra vuxna när barnen lekte. Barnen berättade även att de upplevde att de vuxna ofta stod med ipaden antingen för att filma vad barnen gjorde eller för att check in och checka ut barnen. Detta kopplar vi till Hjorths studie där hon såg att de vuxna prioriterade de pedagogiska arbetet framför leken och att leken sågs som en barnangelägenhet (Hjorth 1996 s.181). I Hjorths studie så kunde hon inte se att de vuxna engagerade sig i barnens lek överhuvudtaget, där har vi fått ett annat resultat. I vår studie har de ändå framkommit att barnen upplever att de vuxna är med i olika typer av lekar.

Vissa barn upplevde de vuxna som ordningshållare. I Løndal & Greves (2015, Johansson & Pramling Samulsson 2006, och Pálmirdóttir & Einarsdóttirs 2015) studie beskrivs denna roll som en resurs för leken. Det kunde handla om att de vuxna gick in och medlade i barnens lek när de uppstod en konflikt eller om någon överträdde vardagsvärldens regler. Många barn i vår studie gav uttryck för att den vuxne visade omsorg och hjälpte barnen att vårda leken och se till att alla mätte bra. Detta nämner vi under våran rubrik ”resursen”. Men att denna uppfattning kunde skilja sig, då några barn ville leka förbjudna lekar och försökte då hålla sig undan denna roll. Tullgren beskriver att barnen i hennes studie blev korrigerade från “det obehagliga och onda”, “fridstörande, konfliktskapande” och “Overksamhet, överaktivitet” (Tullgren 2015 s.62). I våra intervjuer berättar barnen om när de blir korrigerade från lekar som de vuxna inte tillåter. Många av dessa lekar handlade om överaktivitet, som att springa.

Under Hjorths (1996) intervjuer kom det fram att de vuxna kunde ta bort barn från en aktivitet som de deltog i till en annan för att få det lugnare i gruppen. På flera förskolor beskriver barnen att de brukar fly från den vuxne som ofta tar en övervakande roll för att kunna leka sina lekar utan att bli korrigerade. I dessa fall blir det tydligt att den övervakande rollen inte är uppskattad.

Tullgren beskriver i sin studie att barnen undviker de vuxnas övervakning i lekar som de vet är oönskade även om pedagogerna ofta sökte upp dessa lekar till slut (2004 s. 88) Barnen har en känsla av att de vuxna inte förstår dessa lekar och håller därför dessa lekar gömda. I dessa lekar finns egna koder som skyddar leken från att bli upptäckt till exempel att om barnen gör illa sig så hjälper de varandra och några är ansvariga för att hålla koll på de vuxna. Det blir som att barnen tar en övervakande roll gentemot de vuxna så att de inte förstör i deras lekvärld.

Trots att Hjorths studie är gjord i mitten av 90-talet så beskrivs nästan identiska utsagor från hennes intervjuer (Hjorth 1996, s.185f) som i vår studie. Allt ifrån att skador inte nämns för de vuxna till att lekarna ofta har ett våldsamt innehåll. Vi kan anta att om dessa lekar inte försvunnit när vi fått nya läroplaner och ny skollag kommer det att fortsätta vara en finitmeningsprovins i barnens livsvärld. Så länge vi vuxna inte förstår dessa lekar kommer de fortsätta ske bortom vår uppsyn.

De framkommer också i våra intervjuer att de finns lekar som inte direkt är förbjudna men som de vuxna inte verkar förstå och därmed utesluts ur. Ett exempel är när några barn säger att de är roligare att leka utan de vuxna för att: "Näe! de vet inte hur man kör den leken". Barnen uttrycker att de hellre leker med andra barn än med en vuxen, detta är det vi nämner under rubriken inkompetenta lekaren. Johansson & Pramling Samuelsson (2006) visar på liknande resultat i sin studie där de kunde se att barnen sällan involverade de vuxna i sina lekar. Hjorth (1996) bekräftar även hon att barnen hellre leker med barn i sin egen ålder.

Vår slutsats är att barnen upplever att de vuxna sällan är med och leker men när de är det så är det oftast i regellekar. Om de vuxna ska vara med i barnens lek ska de lyssna på de och göra som barnen säger. Barnen har fler upplevelser av den vuxne utanför leken där den vuxne i vissa fall sågs som någon som värnade om leken. I andra fall sågs den vuxne som någon som bara pratade med andra vuxna och utförde vuxenstyrda pedagogiska handlingar. Några barn upplevde att de vuxna många gånger reglerar deras lekar och korrigerar dem in i lugnare lekar. Därför väljer barnen att hålla vissa lekar "gömda" för de vuxna, där de vuxna helt exkluderades ur leken.

Vidare forskning

Vår studie syftade till att belysa barns upplevelser av pedagogernas olika roller i förhållande till barnens lek och utifrån vår studie kunde vi se att förbjudna lekar var ett ämne som engagerade barnen mer än andra. Där de på ett fylligt och engagerat sätt kunde både visa och förklara hur dessa lekar går till. Oavsett vad den vuxne tyckte och tänkte kring dessa lekar, valde barnen ändå att leka dessa lekar i smyg. Därför skulle de vara intressant att undersöka detta ämne vidare. Det skulle vara intressant att göra observationer men också ta in den vuxnes perspektiv i frågan. Något annat som skulle vara intressant är att få komma till förskolor där de aktivt jobbar med att vara en del av barnens lek och se om de skulle bidra med ett annat resultat i barnintervjuerna. Vi valde aktivt att se förbi alla möjliga områden som hade kunnat bli forskning kring genus trots att de fanns en del spännande aspekter och skillnader i lekarna. Detta har vi dock sett belysas i flera andra studier.

Metodkritik

Storleken på våra gruppintervjuer kunde variera vid olika tillfällen. Barnantalet av de barnen som lämnat samtyckesblanketter kunde variera på de olika förskolorna, men också för att några barn var lediga under tillfället då vi var där. Det vi märkte var att när intervjugruppen blev för stor, 5 barn, var det svårt för alla barn att komma till tals. Detta var något som endast skedde vid ett intervjutillfälle.

Vi märkte att miljön där vi satt och intervjuade barnen spelade en stor roll. Under den första intervjun satt vi i en "hemvrå" på den aktuella förskolan vilket visade sig bli för distraherande för barnen och det vart svårt för barnen att fokusera på intervjun. Därav bytte vi plats till deras hall. Denna kunskap tog vi med oss till de resterande förskolorna och valde därefter att ha intervjuerna i barnens matsal, personalrum, eller ett skapande rum.

Intervjufrågorna såg något olika ut från gång till gång på grund av att vi märkte att vissa av frågorna var för svåra för barnen, eller att dem inte gav något djup i svaren. Detta gjordes genom att vi direkt efter intervjun reflekterat med varandra och förfinade frågorna. Vi valde också att byta ordningsföljd på frågorna för att kunna följa upp de svar vi fått från barnen. Även vissa följdfrågor tillkom. Detta kan ha medfört att barnen inte har fått svara på exakt samma frågor och därför har materialet blivit mer varierat.

Vi besökte förskolorna vid olika tillfällen på dagen, eftersom vi var tvungna att anpassa oss efter den pågående verksamheten. Detta kan ha medfört att svaren vi fick från barnen kan ha färgats av vad de gjort under dagen, innan vi kommit. Samtidigt har svaren varit snarlika varandra, genomgående under alla intervjuer och på alla ställen, oavsett vilken tid vi kommit på dagen.

Vi valde att helt förlita oss på våra intervjufrågor, vilket visade sig vara svårare än vad vi trott. Vi upplevde många gånger att det blev för abstrakt för barnen. Därav valde vi att gå tillbaka med ett konkret material, som visade sig tilltala barnen på ett helt annat sätt. Även det konkreta materialet kan ha påverkat barnens svar. Som vi nämnt tidigare gav intervjuerna som vi gjorde med filmerna liknande svar som tidigare men med fylligare beskrivningar.

Referenslista

Alvehus, Johan (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Barnkonventionen [Elektronisk resurs] FN:s konvention om barnets rättigheter, UNICEF Sverige, Stockholm, 2009

Barnombudsmannen (2014). *Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 17 (2013) om barns rätt till vila, fritid, lek och rekreation samt kulturella och konstnärliga livet (art. 31)*

Bengtsson, Jan (red.) (2005). *Med livsvärlden som grund: bidrag till utvecklandet av en livsvärldsfenomenologisk ansats i pedagogisk forskning*. 2., rev. uppl. Lund: Studentlitteratur

Denscombe, Martyn (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Fjärde upplagan Lund: Studentlitteratur

Doverborg, Elisabet & Pramling Samuelsson, Ingrid (2012). *Att förstå barns tankar: kommunikationens betydelse*. 4., [rev.] uppl. Stockholm: Liber

Fleer, M 2015, 'Pedagogical positioning in play - teachers being inside and outside of children's imaginary play', *Early Child Development and Care*, vol. 185, no. 11-12, pp. 1801 - 1814.
<https://doi.org/10.1080/03004430.2015.1028393>

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet

Gaviria-Loaizia, Juana & Han, Myae & A. Vu, Jennifer & Hustedt, Jason (2017) *Children's Responses to Different Types of Teacher Involvement During Free play*
["https://journals.uvic.ca/index.php/jcs/issue/view/1335"](https://journals.uvic.ca/index.php/jcs/issue/view/1335) *Journal of Childhood Studies*, Vol. 42 No. 3 (2017)

Hjorth, Marie-Louise (1996). *Barns tankar om lek: en undersökning av hur barn uppfattar leken i förskolan*. Diss. Lund : Univ.

Pálmadóttir, Hrönn & Einarsdóttir, Jóhanna (2015) *Young children's views of the role of preschool educators*, *Early Child Development and Care*, 185:9, 1480-1494, DOI
<https://doi.org/10.1080/03004430.2015.1004056>

Johansson, Eva & Pramling Samuelsson, Ingrid (2006), *Lek och läroplan: möten mellan barn och lärare i förskola och skola*, Acta Universitatis Gothoburgensis, Göteborg,

Løndal, Knut & Greve, Anne (2015). Didactic approaches to child-managed play: analysis of teacher's interaction styles in kindergarten and after – school programmes in Norway.
International Journal of Early Childhood, 47(3), 443-460
<https://doi.org/10.1007/s13158-015-0142-0>

Patel, Runa & Davidson, Bo (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 4., [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

Patel, Runa & Davidson, Bo (2019). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Femte upplagan Lund: Studentlitteratur

Schütz, Alfred (2002). *Den sociala världens fenomenologi*. Göteborg: Daidalos

Skolinspektionen (2016). *Förskolans pedagogiska uppdrag: om undervisning, lärande och förskollärarens ansvar*. Stockholm: Skolinspektionen

Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan. Lpfö 18*. Norstedts Juridik AB

Södertörns högskola (2018) *GDPR för dig som skriver uppsats:*

Dnr: 1701-1.9.3-2018

Thomassen, Magdalene (2007). *Vetenskap, kunskap och praxis: introduktion till vetenskapsfilosofi*. 1. uppl. Malmö: Gleerups utbildning

Tullgren, Charlotte, *Den välreglerade friheten [Elektronisk resurs] : att konstruera det lekande barnet*, Lärarutbildningen, Malmö högskola, Diss. Lund : Univ., 2003, Malmö, 2003

Öhman, Margareta (2019). *Värna barns lekstyrka*. Första upplagan Stockholm: Gothia fortbildning

Otryckta källor:

8 intervjuer genomfördes mellan 2019-10-28 och 2019-10-31 på Majblommans, Tallens, Granen och Solrosen.

7 intervjuer genomfördes mellan 2019-11-06 och 2019-11-11 på Majblommans, Blåklockan, Granen och Solrosen.

Bilaga 1

Samtyckesblankett

Huddinge 8/10 2019

Information om undersökningen ”barns uppfattning av de vuxnas deltagande i leken”

Vi är studenter på det erfarenhetsbaserade förskolläraryrket vid Södertörns högskola. Denna sista termin på utbildningen skriver vi ett examensarbete som omfattar en mindre undersökning som är relevant för förskolans praktik och vårt kommande yrke som förskollärare. Syftet med studien är att få fatt på barnens uppfattning i en fråga som oftast bara diskuteras av pedagogerna.

För att samla in material till studien skulle vi gärna vilja besöka eran förskola mellan den 24/10-15/11 2019. Vi skulle då vilja intervju/samtala med barnen i grupper om 3-4 barn. Samtalen kommer att spelas in med hjälp av diktafon och sedan transkriberas av oss.

Genomförandet av uppsatsen är reglerat av etiska riktlinjer som rör tystnadsplikt och anonymisering. Detta betyder att barnets, familjens, personalens och verksamhetens identitet inte får avslöjas. Det insamlade materialet avidentifieras och inga register med personuppgifter kommer att upprättas. Materialet kommer inte att användas i något annat sammanhang utan bara i det egna analysarbetet. Den färdiga uppsatsen kommer sedan att publiceras digitalt genom publikationsdatabasen DiVA.

Med detta brev vill vi be om ert medgivande för ert barns deltagande i studien. All medverkan i studien är frivillig och kan avbrytas när som helst, även efter att materialinsamlingen har

påbörjats. Om ni samtycker till studien fyller ni i bifogat formulär. I sådant fall kommer även barnen att bli åldersadekvat informerade om studien och de ges då också möjlighet att besluta om sitt eget deltagande.

Kontakta gärna oss eller vår handledare för ytterligare information!

Vänliga hälsningar,

Amanda & Lisa

Amanda Skotte

amanda01.skotte@student.sh

Lisa Gref

lisa01.gref@student.sh.se

Handledare:

David Gunnarsson

Södertörns högskola

[handledares telefonnr]

david.gunnarsson@sh.se

Formulär för samtycke till deltagande i studie.

Jag/vi **samtycker** till att mitt/vårt barn deltar i studien.

Barnets namn:

Vårdnadshavares namnunderskrift/er.....

Formuläret återlämnas till ansvariga pedagoger på eran avdelning senast den 24/10. Om du/ni inte samtycker till att medverka i studien så bortse från detta brev.

Bilaga 2

Intervjufrågor

- Vad heter ni? (frågar alla)
- Hur gamla är ni?
- Vad är det roligaste att göra här på förskolan?
- Berätta vad ni gör när ni leker?
- Hur gör de vuxna för att få vara med i eran lek?
- Vad gör dem vuxna i eran lek? (följd fråga, hur känns det? Vad tycker ni om det? Om svaret är att “De är aldrig med och leker” “vad gör dem då?”)
- Om ni fick önska, hur skulle de vuxna göra i eran lek?/Vad vill ni att dem vuxna ska göra i eran lek?
- När på dagen är dem vuxna med och leker som mest?
- Vad tycker ni att dem vuxna ska göra när ni leker?
- Hur känns det när dem vuxna är med och leker? Berätta

- Vilka är det som bestämmer vad man får leka? (Varför då?)
- Ibland kan man behöva hjälp med olika saker när man leker. Kan ni berätta om någon gång ni behövt hjälp? Vem hjälpte er då?

Bilaga 3

Vad gör Amanda i filmen?

Vad säger Amanda i filmen?

Är Amanda med i leken? Hur kan du veta det?

Kan du berätta om när fröken varit med så här när du lekt?

Film 1 <https://youtu.be/vKd3r00HMY4>

Film 2 <https://youtu.be/Ii5M36akX48>

Film 3 <https://youtu.be/bL9oThuRDGU>